

עין משפט
נר מצוה

קנב:

עַד שִׁישְׁתָּם הַגּוֹלָל. ככל מקום מפרש רש"י דגולל הוא כסוי ארונו של מת ודופק דף שנמון מלידו ונקרא דופק על סם שהמת דופק שם כמו חמיכה גופה מיהוי סימן אי דלדפקא אי דלטמא כפרק אלו מליאות (ב"מ דף כג):

דופקת ואין נראה לר"מ מדאמר בצרכות פרק מי שמתו (דף יט: ושם) מדלגים היינו ע"ג ארונות לקראת מלכי אומות העולם ואי ארון היינו גולל ודופק היאך היו מדלגין עליו והלא גולל ודופק מנומאין צאהל כדלמר בחולין כפרק העור והרטוב (דף קט:): גולל ודופק מנומא כמגע וצאהל ואינו מנומא כמשא ועוד דלמר בעירובין (דף טו:): כל דבר שיש בו רוח חיים אין עושין אותו לא גולל לקבר ולא דופן לסוכה ולא למי למצוי ואי כפי"א הקונט"י וכי דרך לעשות כסוי ארון מצעלי חיים ועוד כפרק צהמה המקשה (חולין עג:).

מרבין (ו) דופק דמנומא מדכמיז על פני השדה ולפי' הקונטרס הוא מונח בקרקע דהיינו ארון ולא על פני השדה ועוד דמתן במס' אהלנות כפ"ב (משנה ד) ‏¹ דופק דופקים טהור ואי כפירוש הקונטרס וכי דרך להניח שני קרשים מימין המת ופירש ר"מ דגולל היינו אבן גדולה שעל ארונו של מת

שקורין מצבה וגוללין אותה שם הקרובי' לסמין ולשון גולל נופל צאבן כדכמיז (בראשית כט) וגללו את האבן וגולל אבן אלו תשוב (מש"י טו) ודופק הם שמי אבני' שנותנין (ט) אחת לראשו ואחת לרגליו² לציין ופעמים שעדיין האבן אינה מוכנת לשום שם נותנין שם צהמה או שום דבר לסמין עד שימצאו אבן והיינו דמתן בעירובין (דף טו:): דדבר שיש בו רוח חיים אין עושין בו' ובהיאך מדלגין היינו ע"ג ארונות שלא היה שם לא גולל ולא דופק ומחמת המת לא היינו מיטמאים כדמפרש התם שהיה צרוב ארונות (ו) חלל טפח ומרבי נמי שפיר גולל ודופק מעל פני השדה והא דקדאמר דופק דופקים פעמים שמניחים הגולל ע"ג שמי אבנים ועוד מניחין לראש הגולל אבן אחת ולסופו אבן אחרת ולא תקשה לר' יהושע דלמר כפרק קמא דכתובות (דף ד: ושם) מאימתי חל אצילות משיטתם הגולל כמקום שאין גולל מתו חל דיי"ל מכי אדהרי אפייהו מקברא כדלמר במו"ק (ד' כב): צהנהו דלא אזלי בתר שכבא מנו מכי אדהרי אפייהו ויש דומין ראייה של ר"מ דמאי דמייטי ראייה מדמדלגין היינו אף על פי שהגולל מנומא צאהל מ"מ יכולין היינו לדלג ולטמא עצמנו בגולל דהא תניא³ כל טומאה שאין הנזיר מגלה עליה אין כהן מוזהר עליו וגולל ודופק אין הנזיר מגלה עליהו כדתנן במסכת מיר פרק כ"ג (דף נד:): ואמר ר"מ דמשצטתא היאך דמסכת שמחות דהא הש"ס

ערך דרביעית דס אין הנזיר מגלה עליו⁴ וכנה מוזהר⁵ ואם הצרייתא צהש"ס הוה פריך עלה ומשצב לה כדאשכחין צכמה דוכתינ דמשצב להו ואפילו היא מתרצתא אכתי היאך מדלגין הלא מחמת המת היו מיטמאים והגולל ודופק לא היו מווצין⁶ ומה שהציא ראייה מעירובין יש דוחין דלע"פ שאין רגילות לעשות כסוי ארון מצעלי חיים כמה דצרים אשכחן דלא שכימי ומיירי צבו הש"ס להראות לנו הדין וזרשו וקבל שבר כדלמרי⁷ צצהמה המקשה (חולין דף ע.) צלעתו מולדה והוציאתו והכניסתו והקיאתו וילא מאליו מהו הצינן שני רחמים וילא מהו וכנכס לזה מהו ואף על פי שזה לא יייה לעולם ועוד מקשינן לפירוש ר"מ מדמני צהדיא צמוספתא דאהלות כפרק אמר רבי יהודה שמי אבנים גדולות שעשאן גולל לקבר המאהיל על גבי שמייה טהור מפני שיש לטומאה דרך שתאא ומה דרך שתאא שיך לפירוש ר"מ ובערוך פירש צענין אחר צערך גלל וכפירושו יתכן מה צצמוספתא⁸:

שואל פרק שלשה ועשרים שבת

כל יומא.¹ ימי אצילות: גולל. הוא כסוי שנותנים על ארונו: **ונפשו עליו האבל**. כל זמן שיש לו צפר יש לו נפש כל חיות להצין: **וישוב העפר**. גופו קרוי עפר ומשצב אל הארץ כשהיה מיד והרוח תשוב שאין בו רוח עוד: **אשר נפנה**. קרא יתירא הוא לידרש הוי זהיר

שתציננה אלו כמה שנתנה לך נקיה צלי עון: **כלי יצאנו לאוצר**. להצניען אף זו תינתן תחת כסא הכבוד: **לכונס**. ללצנן. אף זו לגיהנס לצורפה שם: **צבים האסורים**. כחשך צלא אורה ושלוח: **כף הקלע**. רחצ הנלועה שנותן האבן לחוכה לקלע עשויה כעין כף: **צלור החיים וגו'**. את ה' אלהיך עמו צכסאו: **וזממום**. כמו צוממא דפרזלא (לעיל דף נא:). תבושות צצית הסוקר: **אלו ואלו**. רשעים וצניונים: **לדומם**. מלאך הממונה על הרוחות: **דוה עפרא**. אפילו צדיקים נקבצים ונעשים אפר²: **קפולאי**. מופרים: **נחר צבו** (ט) **רבי אחאי**. שהיה נקבר שם: **דלא ידענא ליה**. ואינו חש לדבריו: **מי שיש לו קנאה**. ומחרות על חצרו: **עצמוסיו מרקיעים**. ועליו נאמר וישב אל העפר: **ליקוס מר לגוויה** (א). יצא אדוני לצים: **צפסחי**. צהעלותי. עד שיעלנו הקדוש ברוך הוא מקברותינו אין לנו רשות לעלות: **והא כפיז ואל עפר פסוב**. והאי ליכא למימר צרשעים לחודייהו דכל קללותיו של אדה"ר כל דורותיו שוין צהן: **אוצא עמיא**. צעל אוז שמשתמש צצנמיות. טמיא צלשון ארמי עצמות וכן פירש רצ האי צפירושו של טהרות³ צית שהוא מלא טמיא מלא עצמות⁴: **צנגידא**. כן קורין למכשפות של אוז צלשון ארמי: אס

נגזרות תחת כסא הכבוד שנאמר והיתה נפש אדני צרורה בצרור החיים ושל רשעים⁵ וזוממות והולכות⁶ (ומלאך אחד עומד בסוף העולם ומלאך אחר עומד בסוף העולם ומקלעין נשמתן זה לזה) שנא' ואת נפש אויביך יקלענה בתוך כף הקלע א"ל רבה לר"ב של בינונים מאי א"ל⁷ איכא (ט) שכיבנא לא אמרי לבו האי מילתא הכי אמר שמואל אלו ואלו לדומה נמסרין הללו יש להן מנוח הללו אין להן מנוח אמר (ליה) רב מרי עתידים צדיקים דהוו עפרא דכתיב⁸ וישוב העפר על הארץ כשהיה הנהו קפולאי דהוו קפלי בארעא דרב נחמן⁹ נחר בהו רב אחאי בר יאשיה אתו ואמרו ליה לרב נחמן נחר בן גברא אתא ואמר ליה מאן גיהו מר אמר ליה אנא אחאי בר יאשיה א"ל ולא אמר רב מרי עתידי צדיקי דהוו עפרא א"ל ומני מרי דלא ידענא ליה א"ל והא קרא כתיב וישוב העפר על הארץ כשהיה אמר ליה דאקרייך קהלת לא אקרייך משלי דכתיב¹⁰ ורקב עצמות קנאה¹¹ כל מי שיש לו קנאה בלבו עצמותיו מרקיבים כל שאין לו קנאה בלבו אין עצמותיו מרקיבים גששיה חזייה דאית ביה מששא אמר ליה ליקום מר לגוויה דביתא אמר ליה גלית אדעתך דאפילו נביאי לא קרית דכתיב¹² וידעתם כי אני ה' בפתחי את קברותיכם א"ל והכתיב¹³ כי עפר אתה ואל עפר תשוב א"ל ההוא שעה אחת קודם תחיית המתים א"ל ההוא צדוקי לר' אבהו אמריתו נשמתן של צדיקים גזוזות תחת כסא הכבוד אובא טמיא היבא אסקיה לשמואל¹⁴ בבגדיא א"ל התם בתוך שנים עשר חדש הוה דתניא כל י"ב חדש גופו קיים ונשמתו עולה ויורדת לאחר י"ב חדש הגוף בטל ונשמתו

ערוך דרביעית דס אין הנזיר מגלה עליו¹⁵ וכנה מוזהר¹⁶ ואם הצרייתא צהש"ס הוה פריך עלה ומשצב לה כדאשכחין צכמה דוכתינ דמשצב להו ואפילו היא מתרצתא אכתי היאך מדלגין הלא מחמת המת היו מיטמאים והגולל ודופק לא היו מווצין¹⁷ ומה שהציא ראייה מעירובין יש דוחין דלע"פ שאין רגילות לעשות כסוי ארון מצעלי חיים כמה דצרים אשכחן דלא שכימי ומיירי צבו הש"ס להראות לנו הדין וזרשו וקבל שבר כדלמרי¹⁸ צצהמה המקשה (חולין דף ע.) צלעתו מולדה והוציאתו והכניסתו והקיאתו וילא מאליו מהו הצינן שני רחמים וילא מהו וכנכס לזה מהו ואף על פי שזה לא יייה לעולם ועוד מקשינן לפירוש ר"מ מדמני צהדיא צמוספתא דאהלות כפרק אמר רבי יהודה שמי אבנים גדולות שעשאן גולל לקבר המאהיל על גבי שמייה טהור מפני שיש לטומאה דרך שתאא ומה דרך שתאא שיך לפירוש ר"מ ובערוך פירש צענין אחר צערך גלל וכפירושו יתכן מה צצמוספתא¹⁹: ונשמתו

מסורת הש"ס

(א) [נסתחס לכ: יומא טו: סנהדרין ל: מנחות מה. ק.], על ג'ל' את ה' אלהיך (ג'ל' ט"ו), א וזממת והלכת שנאמר ואת נפש כי פי דדייק מולא אמרה יקלענה ככף הקלע ואמר בתוך כף הקלע משמע שהיא חסודה ובושה בתוך כף הקלע ואינה יוצאת ממנו ומלאך ממלאכי חבלה מקלע אותה רעועה לכאן ולכאן וזה לשון וזממת, (ד) ר' רש"י לא משמע כן (ו) ופי' פירושו צרש"י גיטין מפ' רש"י שפי' שכן חוששין ולגי' זו אבן חוש"י ואולי מלא גי' בו אבן גי' רש"י אינו כן מ"מ, (ט) [ע"ז נהא, א] ופי' פירושו צרש"י גיטין סח. [צ"ל את (ז) צ"ל את קרייתים ובהעלותי אלתם מקדחותם עמי וצ"א צע"י, וזה כיון פרש"י ד"ס צפסחי צהעלותי עד שיעלנו וכו'], (ח) [נעין ערך צנגידא פי' צכסוף, ט] כפי"א: פשה, (י) [אבלות פי"ו מ"ג], (ט) דהא רש"י צרסט נט. ד"ה אוצא, (ז) [צמס' שמחות פי"ד הל' כיא ע"ש, ט] (דף נד, א) ופי"ב מוספות צרסט יט: ד"ה מלגין ומוס' סוכה כט. ד"ה ואל ומוס' כתובות ד: ד"ה עד ומוס' סנהדרין מז: ד"ה משפסותא,

הגהות הב"ח

(א) צב' ארבע סימנא, ג"צ כלומר אי סימנא: (ב) רש"י ד"ה נחר צבו נעיר בהו רבי אחאי: (א) ד"ה ליקוס מר לגוויה דביתא יבא: (ז) תוס' ד"ה עד שפסום וכו' מרבין גרול ודופק דמנומא: (ט) בא"ר שנותנין אחת לראשו. ג"צ פי' לנאשן ולרגליו של גולל וכן הוא בתוספות פי"ד דכתובות דף ד' ופי"ב כפרק מי שמתו כדף יט: (ו) בא"ר צרוב ארונות שלהם חלל טפח:

גליון הש"ס

נב' קל גופן של רשעים הוא אובר אין שלום אבר אחרו כ"ל: שם כל מי שיש לו קנאה בבלבו. עי' צ"צ דף ק ע"א תוס' ד"ה צהנה:

רבינו חננאל

בגישה שם ידו עליו מלשון ננששה.